

Skötselplan för Stocksunds naturreservat

Foto: Länsstyrelsen, Markus Forsberg

*Naturreservatet är bildat till minne av Arne och Margot Berglund,
Weda säteri, som värnat om att den gamla skogen ska finnas kvar.*

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Stocksunds naturreservat ligger i den nordöstra delen av Nyköpings kommun, öster om sjön Likstammen och i direkt anslutning till Vargmossarnas naturreservat. Naturreservatet är ett ca 220 hektar stort naturskogsområde bestående av skogsmark samt två mindre skogssjöar. Området är relativt svårtillgängligt och ger besökare en känsla av vildmark.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

	Hektar
<i>Skogsmark, total</i>	207,7
<i>Skogsmark, produktiv</i>	186,9
Tallskog (utanför våtmark)	64,0
Granskog (utanf .våtm.)	57,7
Barrblandskog (utanf .våtm.)	48,5
Lövblandad barrskog (utanf .våtm.)	16,9
Triviallövskog (utanf .våtm.)	0,9
Temporärt ej skog (utanf .våtm.)	0,7
Tallskog (på våtmark)	4,8
Granskog (på våtmark)	1,0
Barrblandskog (på våtmark)	2,2
Lövblandad barrskog (på våtmark)	9,5
Triviallövskog (på våtmark)	1,5
<i>Sjö</i>	7,8
<i>Övrig mark</i>	6,7
TOTALT	222,2

ÅGP-naturmiljöer

- Skalbaggas på äldre död tallved
- Skalbaggas på nyligen död tall

ÅGP-arter

- Raggbock

Prioriterade bevarandevärden

- <i>Naturtyper</i>	- Barnnaturskog, brandpräglad tallskog, lövskog, våtmark
- <i>Strukturer (landskapselement)</i>	- Död ved, gamla träd, hålträd
- <i>Växt- och djursamhällen</i>	- Kryptogamflora, brandgynnade arter, fågel- och insektsfauna
- <i>Arter</i>	- Raggbock, tjäder, gränsticka och vedsäckmossa

* Klasser och arealer enligt NMD (Nationella Marktäckedata)

2024-10-14

3458-2019

Naturgeografiska förhållanden

Berggrunden består huvudsakligen av gnejsgranit och glimmerrik sedimentär bergart samt ett smalt stråk i nordöst av basisk bergart. Jordtäcket utgörs främst av glacial lera och organiska jordarter. På många håll går berget i dagen.

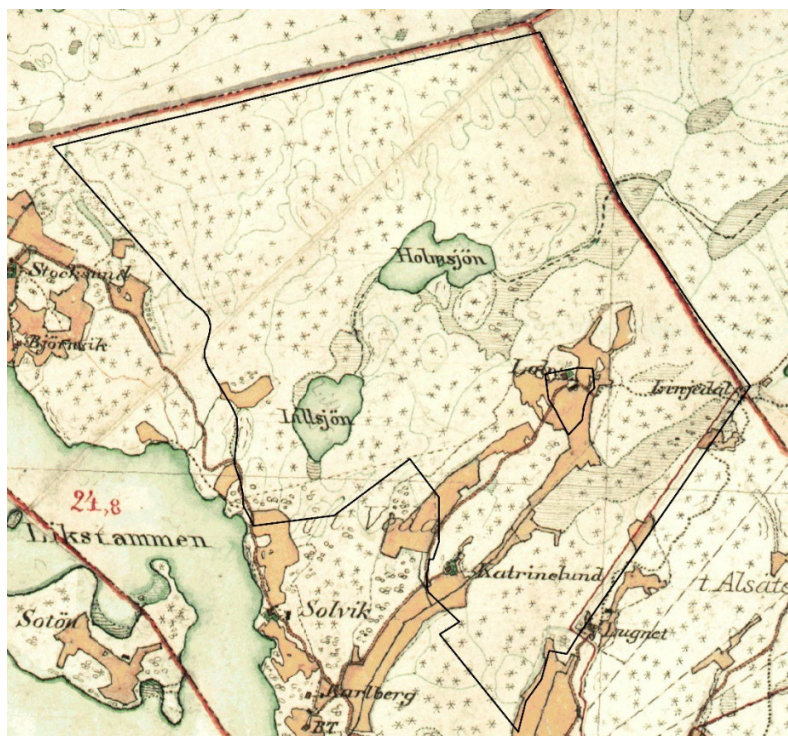
Området har en småkuperad terräng, med flera olika bergshöjder bevuxna med äldre mager tallskog och mellanliggande bördigare dalar med granskog, barrblandskog eller olika sumpskogar. Centralt i området finns två mindre skogssjöar.

Reservatet ingår i den skogliga värdetrakten Gnesta-Likstammens barrskogar enligt länets strategi för formellt skydd av skog. Typiskt för denna värdetrakt är barrdominerade skogar med mindre inslag av lövskog i anslutning till sjöar eller nära gårdsmiljöer. Värdetrakten hyser flera för länet ovanligt stora värdekärnor.

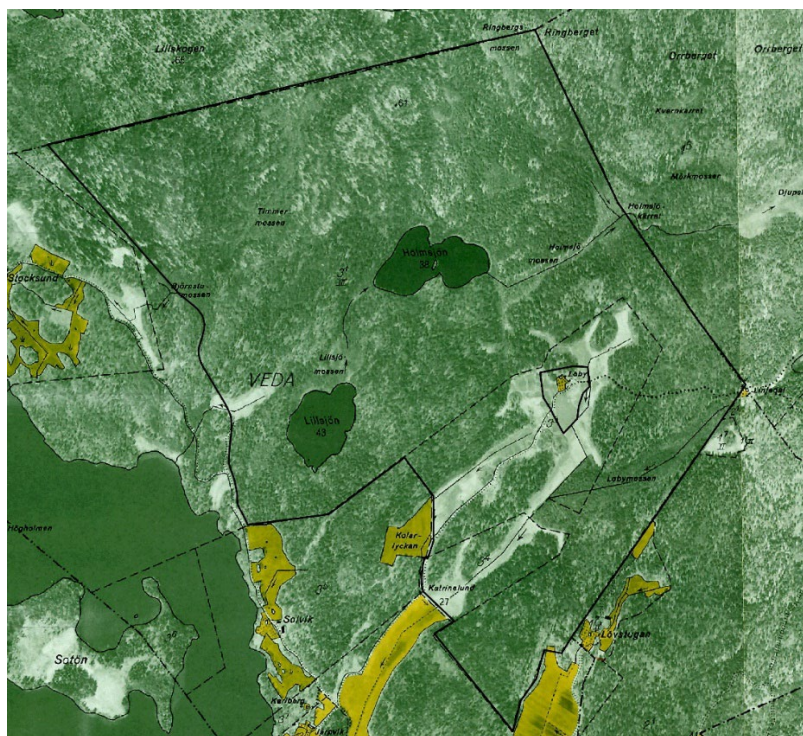
Historisk och nuvarande markanvändning

Skogsbruk har bedrivits i området och man kan se spår av kolbottnar. I anslutning till området finns en plats som kallas Kolarlyckan och det ger också en antydning om den tidigare verksamheten med milkolning. Nu är det länge sedan aktivt skogsbruk bedrevs så skogen har till stor del antagit naturskogskaraktär. En viss dimensionshuggning bedrevs i början av 1900-talet. I övrigt har det varit en lång perioden utan avverkning vilket gör att det i stora delar av området finns en stor mängd med gamla träd av både gran och tall.

För att vinna mer skogsmark har de tre största mossarna, Lobymossen, Holmsjömossen och Timmermossen, dikats ut kraftigt. Även vattennivån i Holmsjön har blivit sänkt, genom att den naturliga nivåreglerande sjönacken sprängts bort. Omgivningen kring Loby, samt vid en mindre del nordväst om Lillsjön, har tidigare brukats som åker- och betesmark, men mycket är igenplanterat med gran eller har naturligt börjat sluta sig efter att hävden upphörde någon gång på 1960-talet.

Figur 1. Häradsekonomska kartan från sekelskiftet 1800/1900. Den svarta linjen är reservatets gräns. *-symbolerna visar att reservatet och omgivande skogar dominerades av barrskog. Den gula färgen visar åkermark och grå svag rastrering visar på myrmark/mossar.

Figur 2. Ekonomiska kartan från 1950-talet. Den svarta linjen är reservatets gräns. De ljusa fälten visar att de tidigare åkermarkerna hade övergått till betesmark och att de fortfarande var öppna och ännu inte blivit igenplanterade med gran. De stora dikena genom Lobymossen, Holmsjömossen och kring de öppna delarna vid Loby syns tydligt.

Biologiska bevarandevärden

I området har ett stort antal ovanliga och naturvårdsintressanta arter påträffats. Ett femtontal av dessa arter är upptagna på den nationella rödlistan och ett trettiotal är s.k. signalarter. En större mängd skyddsvärda kryptogam- och insektsarter har även gjorts i intilliggande reservatet Vargmossarna. Eftersom båda områden till stora delar uppvisar samma karaktär är sannolikheten stor att man även kan hitta flera naturvårdsintressanta arter än vad som redan är noterat.

Flera av de funna arterna i objektet är knutna till gammal opåverkad barnnaturskog, t.ex. knärot och flera olika arter av korktaggsvampar (*Hydnellum* spp.) eller till gamla barrträd t.ex. talticka, granticka och grovticka. Vidare är flera olika arter även knuten till en kontinuitet av liggande död ved i sena stadier, t.ex. gränsticka, vedsäckmossa, liten hornflikmossa och vedtrappmossa. Intressant är även den bitvis höga andelen av äldre löv, främst asp, björk, al och äldre ekar, vilket återspeglas genom arter som t.ex. grön aspvedbock, veckticka och rödbrun blekspik.

Tillgången på solbelyst grov tallved är en gynnsam miljö för flera tallinsekter och bland annat är den sällsynta insekten raggbock funnen i området. Arten är särskilt gynnad av störning i form av brand och dessa trakter utgör ett av länets kärnområden för raggbock och för andra arter gynnade av brand. Flera brandstubbar finns i reservatet och visar på en brandhistorik i området.

Figur 3. (vänstra bilden). En äldre brandstubbe från reservatet, flera brandstubbar finns utspritt i området. Foto: Markus Forsberg.

Figur 4. (högra bilden). Typiska kläckhål från den ovanliga och brandgynnade insekten raggbock. Fotot är från reservatet, pennan är med som en storleksreferens. Foto: Markus Forsberg.

Fågellivet är inte så väl undersökt, men genom att anslutande reservat har snarlika naturförhållanden och hyser en av södra Sveriges tätaste tjäderpopulationer samt förekomst av andra skogslevande fåglar som järpe, olika ugglor och rovfåglar får man anta att sådana fåglar förekommer även här.

2024-10-14

3458-2019

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter, ÅGP-arter (åtgärdsprogram för hotade arter), Natura 2000 arter samt ett urval av fridlysta arter som registrerats i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen, samt Länsstyrelsens egna inventeringar i samband med reservatsbildningen.

Rödlistekategori följer SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020., SLU, Uppsala. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad, S = signalart enligt Skogsstyrelsen, F = fridlysta arter, N2000 = art som listats i EU:s Art- och habitatdirektiv, bilaga 2 eller i Fågeldirektivets bilaga 1. ÅGP = art som ingår i något av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/ÅGP /fridlyst	Notering (förekomst, lokal mm)
Fåglar			
spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT	
gröngöling	<i>Picus viridis</i>	NT	
kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU	
tjäder	<i>Tetrao urogallus</i>	S	
Kärlväxter			
svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>		
skogsklocka	<i>Campanula cervicaria</i>	NT	
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	
blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	F	
vätteros	<i>Lathraea squamaria</i>	S	
vippärt	<i>Lathyrus niger</i>	NT	
grönpyrola	<i>Pyrola chlorantha</i>	S	
knärot	<i>Goodyera repens</i>	F/VU	
svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	NT	
gullklöver	<i>Trifolium aureum</i>	NT	
Lavar			
rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	S	
kattfotslav	<i>Felipes leucopellaeus</i>	S	
vedskivlav	<i>Hertelidea botryosa</i>	NT	
flarnlav	<i>Hypocenomyce scalaris</i>	S	
rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	NT	
dvärgtufs	<i>Scytinium teretiusculum</i>	S	
Mossor			
fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S	
grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	F/S/N2000	
vedsäckmossa	<i>Calypogeia suecica</i>	VU	
vedtrappmossa	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	NT	
flagellkvastmossa	<i>Dicranum flagellare</i>	S	
stubbpretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S	
trind spretmossa	<i>Herzogiella striatella</i>	S	
blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S	
vanlig rörsvepemossa	<i>Liochlaena lanceolata</i>	S	
liten hornflikmossa	<i>Lophozia ascendens</i>	VU	
långfliksmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	S	
kornknutmossa	<i>Odontoschisma denudatum</i>	S	
vågig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>	S	
stenporella	<i>Porella cordaeana</i>	S	
krushättemossa	<i>Ulota crispa</i>	S	
Insekter			
mindre träfjäril	<i>Acosus terebra</i>	NT	
bronsbjörn	<i>Callidium coriaceum</i>	S	
skrovlig flatbagge	<i>Calitys scabra</i>	NT	
barrpraktbagge	<i>Chrysobothris chrysostigma</i>	NT	
robust tickgnagare	<i>Dorcatoma robusta</i>	S	
blanksvart trämyra	<i>Lasius fuliginosus</i>	S	

2024-10-14

3458-2019

gulröd blankbock	<i>Obrium cantharinum</i>	S
grön aspedbock	<i>Saperda perforata</i>	NT
jättesvampmal	<i>Scardia boletella</i>	S
vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	S
timmertickgnagare	<i>Stagetus borealis</i>	NT
mindre mörghorre	<i>Tomicus minor</i>	S
raggbock	<i>Tragosoma depsarium</i>	VU/ÅGP

Svampar

vaddporing	<i>Anomoporia kamtschatica</i>	NT
videticka	<i>Antrodia macra</i>	NT
kandelabersvamp	<i>Artomyces pyxidatus</i>	NT
apelticka	<i>Aurantiporus fissilis</i>	VU
grantaggsvamp	<i>Bankera violascens</i>	NT
stensopp	<i>Boletus edulis</i>	S
rödbrun stensopp	<i>Boletus pinophilus</i>	S
persiljespindling	<i>Cortinarius sulfurinus</i>	NT
trådticka	<i>Climacocystis borealis</i>	S
oxtungssvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	NT
veckticka	<i>Flavidoporia pulvinascens</i>	NT
vedticka	<i>Fuscoporia viticola</i>	S
kamjordstjärna	<i>Geastrum pectinatum</i>	S
	<i>Hapalopilus aurantiacus</i>	NT
orange taggsvamp	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	NT
zontaggsvamp	<i>Hydnellum concrescens</i>	S
dropptaggsvamp	<i>Hydnellum ferrugineum</i>	S
gul taggsvamp	<i>Hydnellum geogonium</i>	NT
skarp dropptaggsvamp	<i>Hydnellum peckii</i>	S
dofttaggsvamp	<i>Hydnellum suaveolens</i>	NT
rävticka	<i>Inonotus rheades</i>	S
mandelrisk	<i>Lactarius volemus</i>	S
spinnfingersvamp	<i>Lentaria byssiseda</i>	NT
blodticka	<i>Meruliopsis taxicola</i>	S
vågticka	<i>Osteina undosa</i>	VU
grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S
ullticka	<i>Phellinidium ferrugineofuscum</i>	NT
gränsticka	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	NT
hjortskölding	<i>Pluteus cervinus</i>	S
granticka	<i>Porodaedalea chrysoloma</i>	NT
tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT
rosetticka	<i>Postia floriformis</i>	VU
gropticka	<i>Postia guttulata</i>	NT
lateritticka	<i>Postia lateritia</i>	VU
gullgröppa	<i>Pseudomerulius aureus</i>	S
brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	S
tallfingersvamp	<i>Ramaria eosanguinea</i>	S
gul fingersvamp	<i>Ramaria flava s.lat.</i>	S
blek fingersvamp	<i>Ramaria pallida</i>	NT
laxporing	<i>Rhodonia placenta</i>	VU
fjällig taggsvamp s. str.	<i>Sarcodon imbricatus s. str.</i>	S
motaggsvamp	<i>Sarcodon squamosus</i>	NT
blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	S
skumticka	<i>Spongipellis spumeus</i>	NT
smal svampklubba	<i>Tolypocladium ophioglossoides</i>	S
rökmusseron	<i>Tricholoma fucatum</i>	S

Vid Linjedal finns uppgifter om lösfynd av stenredskap, bl.a. yxämne av flinta. Lösfynden visar på att området använts under förhistorisk tid. I närheten av reservatet finns uppgifter

om fynd av ett tveeggat svärd. Det finns även en torplämning vid Katrinelund med en informationsskylt uppsatt med upplysningar om platsen. Flera kolbottnar finns inom reservatet som minner om skogens forna betydelse. Området hyser flera ståtliga gränsmarkeringar. Störst är gränsmärket mellan Frustuna och Lästringe socknar. Det är 2,5 meter i diameter och 0,7 meter högt och består även av tre mindre gränsmarkeringar intill röset. Denna gränsmarkering finns inlagd på en rågångsbestämning för Frustuna socken från 1678.

Värden för friluftsliv och forskning

Stocksunds naturreservat är ett för Södermanland ovanligt stort naturskogsområde. Området är relativt svårtillgängligt och nås lättast med cykel eller till fots via någon av de enskilda vägarna som leder till området. Det finns inte några markerade stigar eller andra friluftsanordningar i området. I reservatet kan besökaren uppleva en tyst och orörd miljö med en för länet unik karaktär av vildmark.

Markägaren avser att använda området för utbildning och sådan forskning som är i linje med syftet med reservatet.

2024-10-14

3458-2019

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL

Övergripande mål

Det övergripande målet med skötseln är att gynna den äldre barrnatskogen genom att låta delar med grannmiljöer i huvudsak få utvecklas fritt. Delar med tallmiljöer ska i möjligaste mån vara brandpräglade, för att efterlikna tallens naturliga ekologi och gynna de arter knutna till tall som är i behov av ljusöppna miljöer och den störning som brand ger upphov till. Yngre skog av löv och tall ska få värdefulla kvaliteter genom avveckling av planterad gran, frihuggnings av träd, tillskapande av strukturer som död ved och luckighet eller genom naturvårdsbränning för att på sikt stärka de värden som finns i de äldre skogarna. Naturvårdsbränningarna bör synkroniseras med övriga naturvårdsbränningar inom denna värdetrakt för att få en kontinuerlig tillgång på områden med nyligen brandpåverkad skog. En naturlig hydrologi ska eftersträvas i hela reservatet. De utdikade mossarna ska återställas och olika våtmarker anläggs som kan bromsa upp vattnets väg genom reservatet. Områdets sumpskogar ska fortsätta att utvecklas genom intern dynamik, om behov uppstår kan inväxande gran hindras att ta över i de tall- och lövdominerade sumpskogarna.

Naturrestatet är indelat i skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område.

För karta över skötselområden, se bilaga 2.1.

Vid förvaltningen av naturrestatet och inför planerade skötselåtgärder ska markägaren informeras (överenskommet enligt intrångsavtalet).

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Generella riktlinjer och åtgärder

Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram, fastställda av Naturvårdsverket, ska utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med skötselplanen.

Inom reservatet ska sådana arter som betraktas som invasiva och främmande i möjligaste mån hållas efter. I första hand genom att hindra förekomsten helt och i andra hand genom att förhindra så att de sprider sig inom eller till angränsande områden. Vid bekämpningsinsatser tas hänsyn till reservatets övriga värden.

I reservatets nordvästra del förekommer några mindre bestånd med det främmande trädslaget contortatall, vilken inte är naturlig och kan påverka barrnatskogens värden negativt. Bestånden ska i möjligaste mån avvecklas.

Om tidigare okända fornlämningar och/eller fornfynd påträffas ska dessa omgående anmälas till länsstyrelsen. Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas.

Skötselområde 1: Barrnatskog (ca 161 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av reservatets barrdominerade skogsmiljöer. Karaktäristiskt är de större sammanhängande områdena med äldre tall-, gran- och barrblandskogar. Gemensamt

2024-10-14

3458-2019

är att de uppvisar naturskogskaraktär då de inte varit påverkade av moderna skogsbruksmetoder, har en hög medelålder och ett stort inslag av äldre träd samt är rika på strukturer av olika slag. Här återfinns också de högsta naturvärdena. Vidare ingår även en del yngre barrskogar som avverkats på 1970-talet, dessa delar har lägre naturvärden och kan genom viss skötsel utveckla sina naturvärden.

Figur 6. Äldre talldominerad barrnaturskog på gles mager mark. Foto: Markus Forsberg.

Talldominerad barrnaturskog. I skötselområdet finns en påfallande hög andel med tallar som är äldre än 180 år samt ett stort inslag av träd som är mellan 200-250 år. Från mager hållmarkstallskog till grov tallskog på bördig mark. Skogen på de magrare markerna är ofta gammal och senvuxen. De magra förhållandena gör att trädskiktet är gles med naturliga luckor där många tallar och död tallved är solbelysta. Sådana förhållanden skapar ett varmt mikroklimat till gagn för värmekrävande insekter. Raggbock är en sådan insekt som lever på äldre solbelyst liggande död ved av tall och arten finns i området. I Vargmossarnas naturreservat finns en god population av raggbock och denna trakt är ett av kärnområdena i länet för arten. För att gynna raggbocken har Länsstyrelsen på senare år fällt ett antal tallar och skapat grova solexponerade tallågor på olika platser inom Vargmossarnas naturreservat med goda resultat. Tallskog av bördigare slag förekommer utspritt i mindre bestånd och i flertalet har granen börjat vandra in och tränger tallarna. Förutom raggbock finns andra naturvärden knutna till tall. Dels erbjuder de glesa tallskogarna med sina insprängda fuktiga myrmarker goda förutsättningar för tjäder att finnas i reservatet och trakten hyser en stark population. Dels finns det även rikligt med svamparna tallticka och grovticka, vilka växer på äldre tallar. Den rikliga förekomsten av äldre och grova tallar i området erbjuder många potentiella boträd för risbobyggande fåglar. Genomgående är att det finns spår efter tidigare bränder utspritt i området, främst i form av brandstubbar.

Grandominerad barrnaturskog. Utgörs främst av äldre oskött granskog som växer på sur jord med ett bottenstadium som utgörs av vanliga skogsmossor som husmossa och väggmossa samt

har ett fältskikt med blåbärsris. I sådana miljöer trivs olika sällsynta marklevande taggsvampar. Även den skogslevande och hänsynskrävande orkidéen knärot, vilken finns på flertalet platser inom reservatet. Det finns en hel del död granved i olika nedbrytningsstadier som uppvisar höga naturvärden knutna till gran bl.a. gränsticka, vedsäckmossa, liten hornflikmossa och grön sköldmossa. Inom dessa delar finns stora angrepp av granbarkborre.

Figur 7. Äldre grandominerad barrnaturskog rik på lågor i olika nedbrytningsstadier. Foto: Markus Forsberg.

Genom det pågående angreppet av granbarkborre kommer en stor del av de mest värdefulla granmiljöerna med naturvärden knutna till gran att trängas undan väsentligt under en tidsperiod till förmån för andra värden, men detta är en del av skogens utveckling.

Inom reservatet finns ett antal bestånd med yngre produktionspräglad tall- och barrblandskog. De större bestånden återfinns väster- och nordost om Timmermossen, söderom Holmsjömossen och sydväst om Loby. I bestånden vid Timmermossen finns även några mindre delar med planterad contortatall. Genom naturvårdande åtgärder samt avveckling av contortan kan värdena stärkas på både kort och lång sikt och komplettera reservatets övriga värden knutna till äldre tallskog.

Bevarandemål

Delarna med talldominerad barrnaturskog ska domineras av flerskiktade tallskogar som är glesa och ljusa med ett rikligt inslag av äldre tallar. Det finns en riklig mängd solexponerade levande träd och död ved av främst tall. Trädåldern varierar och död ved finns i olika nedbrytningsstadier och av olika dimensioner. Delar av områdena ska vara tydligt påverkade av brand och branden ska ha en roll i områdets utveckling. Naturvårdsbränningar ska

2024-10-14

3458-2019

planeras med övriga naturvårdsbränningar i andra naturreservat inom denna skogstrakt för att få en landskapsekologisk effekt med kontinuerlig tillgång på områden med nyligen brandpåverkad skog. I de fall inte naturvårdsbränning är möjlig kan brandefterliknande skötsel bli aktuell som komplement. Områdenas äldre tallar och lövträd ska gynnas och få möjlighet att fortleva och bli mycket gamla. I perioder efter brand/bränning är området öppet och präglad av betydande mängder död ved och typiska arter som etablerar sig efter branden. Punktinsatser för att gynna specifika arter ska göras, så som huggningar för att skapa öppnare platser för tjäderspel, frihuggning av lämpliga träd för risbobyggande fåglar eller fällning av tallar i gynnsamma lägen för raggbock.

Inom de delar med grandominerad barnnaturskog ska i huvudsak naturliga processer råda, där åldrande och avdöende av träd leder till att död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsgrader och att skogen är olikåldrig samt har en luckighet. Sådana processer gynnar en artrik kryptogamflora, insekts- och fågelfauna knutna till gran. Omvälvande störningar i form av t.ex. stormfällning och/eller insektsangrepp, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling.

Inom partier med produktionspräglad yngre tall- och blandskog stärks naturvärdena genom naturvårdande åtgärder så dessa delar kompletterar områdets övriga värden knutna till tall.

De mindre bestånden med contortatall i nordväst ska avvecklas till förmån för den naturligt förekommande tallen.

Inom de ingående skogstyperna ska en naturlig hydrologi eftersträvas.

Skötselåtgärder

Inom den talldominerade barnnaturskogen är tallens ekologi vägledande för skötseln. Lämpliga delar sköts genom återkommande naturvårdsbränning. Planering av sådan naturvårdsbränning görs ihop med övriga planerade naturvårdsbränningar inom andra naturreservat inom denna skogstrakt. Om naturvårdsbränning inte går att genomföra kan brandefterliknande åtgärder utföras som påminner om brandens funktion. Exempel på sådana åtgärder är att reducera mängden inväxande gran, avlägsna träd som växer in i grenverken på äldre tallar och lövträd, skapa solbelysta luckor och solbelyst stående och liggande död ved.

Anpassad huggning för att förbättra miljön för tjäder och frihuggning av skyddsvärda träd samt lämpliga träd för risbobyggande fåglar.

Fälla lämpliga tallar för att gynna raggbocken, och andra arter med samma habitatkrav, som läggs på solbelysta lägen och med viss regelbundenhet. För att få tillräckligt mycket solljus på raggbockslågorna kan viss röjning av igenväxande gran och sly bli aktuell.

I huvudsak utvecklas den grandominerade barnnaturskogen fritt genom att naturliga processer får verka. Gran och andra träd som växer in i grenverken på skyddsvärda tallar och lövträd avlägsnas vid behov.

Inom partier med produktionspräglad yngre tall- och blandskog görs restaurering genom i första hand naturvårdsbränning. Där det inte är lämpligt görs åtgärder för att bryta det homogena trädskiktet, ex. genom att skapa en luckighet och genom att hugga fram träd med potential att bli framtida naturvärdesträd.

2024-10-14

3458-2019

Om behov uppstår kan tillfälliga hägnader uppföras för att säkerställa föryngring av tall och löv efter en skötselinsats.

Hugga bort de mindre partierna med contortatall västerom Timmermossen.

En hydrologisk utredning ska göras varefter åtgärder, som syftar till att restaurera hydrologin och/eller bromsa vattnets framfart genom reservatet, kan bli aktuella om de kan utföras utan att påverka omgivande mark utanför naturreservatet.

Skötselområde 2: Triviallövskog (ca 17 ha)

Beskrivning

Lövskogar med triviallöv (asp, björk, al), finns särskilt utpräglat i anslutning till de tidigare öppna markerna kring Loby men även mindre delar vid Lillsjön. Utmärkande är den rikliga mängden med gamla hålaspar, vilket gynnar hålhäckande fågelarter som skogsduva, sparvuggla och stare. Andra naturvårdsintressanta arter knutna till asp som är funna är grön aspvedbock, veckticka, apelticka och kandelabersvamp. På flera håll är granen på väg in, något som på sikt riskerar att tränga undan lövträden.

I skötselområdet ingår även flera produktionspräglade och tidigare avverkade skogsbestånd med lägre naturvärden. Flertalet av dem är ca 40-50 år och har ett högt lövinslag som till stor del utgörs av en uppväxande orörd lövsuccession efter tidigare hyggesfas. I alla dessa delar finns ett betydande inslag av igenväxande yngre granar. Genom att avveckla granen kan lövvärdena stärkas på både kort och lång sikt och komplettera reservatets övriga värden knutna till löv. Vidare finns även några homogena bestånd av planterad gran på tidigare åkermark eller öppen betesmark. Granen är 30-60 år med lågt eller inget inslag av löv, där granen kan tas bort och möjliggöra en ny föryngring av löv som kan utveckla lövnaturvärden på lite längre sikt.

Vidare finns ett antal vidkroniga äldre ekar som står utspritt i skötselområdet, vilka är trängda av inväxande gran och i akut behov av att frihuggas.

Bevarandemål

Skogen ska ha en varierad åldersstruktur med ett stort inslag av äldre lövträd och ett trädskikt som domineras av olika lövträd. Död lövved förekommer rikligt i olika nedbrytningsstadier och dimensioner, både som lågor, högstubbar och torrträd vilket gynnar en artrik kryptogamflora samt insekts- och fågelfauna. Inslaget av igenväxande gran ska vara lågt.

I de produktionspräglade och tidigare avverkade skogsbestånd ska inväxande gran avvecklas och befintligt lövinslag gynnas och ges möjlighet att stärka lövvärdena på både kort och lång sikt för att komplettera reservatets övriga värden knutna till löv.

De homogena bestånden med planterad gran ska avvecklas och utveckla ett högt lövinslag som på längre sikt ska komplettera områdets övriga värden knutna till löv.

De skyddsvärda ekarna i området ska huggas fria så de inte trängs av inväxande gran.

Inom de ingående skogstyperna ska en naturlig hydrologi eftersträvas.

2024-10-14

3458-2019

Skötselåtgärder

Hugga bort inväxande gran i bestånd med äldre lövträd.

För att skapa en ljusare och luckigare skog samt för att öka mängden död lövved kan vissa lövträd fällas eller ringbarkas.

Röjning av yngre granar vid behov.

Hugga bort igenväxande granar i de produktionspräglade bestånden och gynna det befintliga lövinslaget.

Hugga bort de homogena bestånden med planterad gran och på olika sätt gynna föryngring av olika lövträd.

Frihuggning av skyddsvärda träd eller dess efterträdare, huvudsakligen ek, tall och asp.

Om behov uppstår kan tillfälliga hägnader uppföras för att säkerställa föryngring av löv efter en skötselinsats.

En hydrologisk utredning ska göras varefter åtgärder, som syftar till att restaurera hydrologin och/eller bromsa vattnets framfart genom reservatet, kan bli aktuella om de kan utföras utan att påverka omgivande mark utanför naturreservatet.

Skötselområde 3: Våtmark (ca 36 ha)*Beskrivning*

Skötselområdet utgörs av flera olika typer av våtmarker. Främst av skogbevuxen myr, barr- och lövsumpskog samt några tidigare öppna marker som börjat försumpats. De allra minsta våtmarkerna har inte avgränsats utan de ingår som mindre delar i något av de andra skötselområdena.

De skogbevuxna myrarna har ett trädskikt som domineras av tall växandes på torvbildande mark. Flertalet har dock en kraftigt påverkad hydrologi, då de tidigare blivit utdikade för att få mer produktiv skogsmark. De största och mest påverkade är Timmermossen, Lobymossen, och Holmsjömossen.

Lövsumpskogarna domineras av trädarter som al och björk medan barrsumpskogarna domineras av tall eller gran. Gemensamt är att de präglas av ett fuktigt och stabilt mikroklimat och en artsammansättning som består av olika fuktkrävande arter. Det är viktigt att hydrologin hålls intakt och att det finns skog som angränsar och håller kvar luftfuktigheten. Naturvärdena i sumpskogen är ofta knutna till särskilda substrat såsom död liggande ved, socklar vid trädbaser, barken på äldre träd, vattensamlingar etc.

Figur 8. Lövsumpskog med opåverkad hydrologi och rik på strukturer. Foto: Markus Forsberg.

De tidigare öppna markerna, som syns tydligt på de äldre kartorna (figur 2 och 3), har börjat bli försumpade då diken tappat mer och mer av sin funktion genom åren. Olika buskar och lövträd har i stället börjat breda ut sig. Vissa av de tidigare öppna markerna är även planterade med gran, vilken till stor del dött då marken blivit försumpad och/eller angripen av granbarkborre.

Bevarandemål

De skogbevuxna myrarna ska ha ett äldre trädskikt som domineras av tall och marken ska vara torvbildande. Delar som är dikespåverkade ska få en återställd hydrologi som närmar sig de naturliga förhållandena. Sumpskogarna ska utgöras av ett gammalt och flerskiktat trädskikt vilket är dominerat av tall respektive lövträd. De ska ha en naturlig hydrologi och ett stabilt och fuktigt lokalklimat, vilket gynnar en artrik kryptogamflora. Sumpskogen ska även innehålla rikligt med gamla träd, död ved av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier till följd av naturliga processer som åldrande och avdöende. På de tidigare öppna ytorna ska, på ställen som bedöms lämpliga, hydrologin återställas och/eller olika våtmarker anläggas som bromsar upp vattnets väg genom reservatet. Övriga ytor får fortsätta att försumpas och sluta sig naturligt med träd och buskar.

Skötselåtgärder

En hydrologisk utredning ska göras varefter åtgärder, som syftar till att återställa hydrologin i utdikade skogbevuxna myrar och sumpskogar samt anläggande av våtmarker på tidigare öppna marker, kan bli aktuella om de kan utföras utan att påverka omgivande mark utanför naturreservatet.

Skogen utvecklas i huvudsak fritt genom intern dynamik. Vid behov tas inväxande gran bort

2024-10-14

3458-2019

för att hindra att granen tar över i skogbevuxna myrar och i sumpskogar dominerade av tall och löv. Även andra träd som växer in i grenverken på äldre tallar och lövträd kan vid behov avlägsnas.

Skötselområde 4: Sjö (ca 8 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av de två mindre skogssjöarna Holmsjön och Lillsjön. Sjöarna är humusrika med dåligt siktdjup. Båda sjöarna ligger högt upp i sitt avrinningsområde och det finns inga tydliga inlopp till någon av sjöarna. Endast Holmsjön har ett avvattande utloppsdike. Sjöarnas begränsade förbindelser med andra sjöar ger dem potential för att kunna jobba med återintroduktion av den hotade flodkräftan.

Holmsjön och Lillsjön utgör inga vattenförekomster och saknar därmed klassning av ekologisk status. Kunskapen om sjöarna är begränsad då de inte är så noggrant undersökta. Det finns lite information från en provtagning av vattenkemi från 2006. Utifrån den undersökningens data skulle Holmsjön få God status för näringsämnen och Lillsjön Hög status.

Holmsjön är ca 4,0 ha stor och har ett timglasformat utseende med en liten ö centralt placerad i sjön.

Figur 9. Holmsjön, vid östra stranden med vy ut mot den lilla ön. Foto: Markus Forsberg.

Lillsjön är ca 3,5 ha stor och är nästintill rund till sin form och saknar öar.

Figur 10. Lillsjön, vy från södra strandkanten. Foto: Markus Forsberg.

Bevarandemål

Bättre kunskap om vattenvärdena i sjöarna. Återställa Holmsjöns utlopp om det bedöms lämpligt. Bestånd av flodkräfta återintroduceras i sjöarna om det bedöms möjligt.

Skötselåtgärder

I dagsläget föreslås ingen skötsel för vattenområdet, men framtida undersökningar får avgöra om och i så fall vilken skötsel som behövs. Utreda möjligheten för introduktion av flodkräfta samt möjligheten till att återställa det tidigare utloppet från Holmsjön.

Friluftsliv

Beskrivning

Området är relativt svårtillgängligt och inga markerade stigar eller andra friluftsanordningar finns i området. Det är ett område där besökaren får uppleva naturen på sina och naturens villkor.

Bevarandemål

Gränsmarkeringar och informationsskylt ska vara i gott skick.

Skötselåtgärder

Uppsättning och underhåll av informationsskylt. Uppmålning och underhåll av gränsmarkeringarna.

Jakt och fiske

Jakt och fiske regleras inte i naturreservatet.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Uppföljning av bevarandemål

Ett tredje dokument ska tas fram i samband med uppföljningen av naturreservatet. Dokumentet är en uppföljningsplan med målindikatorer för de olika bevarandemålen. Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Naturvårdsbränning	1	Brandpräglad tallskog	Inom 10 år	Skötselomr 1	Återkommande
Brandefterliknande åtgärder	2	Gynna tallvärden	Inom 10 år	Skötselomr 1	Vid behov
Fällning av raggbockslågor	1	Skapa solbelyst död tallved	Inom 5 år	Skötselomr 1	Återkommande, ca vart 5:e år
Förbättring av tjädermiljöer	2	Gynna tallvärden	Inom 10 år	Skötselomr 1	Vid behov
Skapa strukturer i trivial tallskog	2	Gynna tallvärden	Inom 10 år	Skötselomr 1	Engångsåtgärd
Avveckla contortabestånd	1	Gynna tallvärden	Inom 5 år	Skötselomr 1	Engångsåtgärd
Hugga bort inväxande gran i äldre lövskogsbestånd	1	Gynna lövvärden	Inom 5 år	Skötselomr 2	Engångsåtgärd, återkommande vid behov
Hugga bort gran i produktionspräglade bestånd	2	Gynna lövvärden	Inom 10 år	Skötselomr 2	Engångsåtgärd
Avveckla homogena granplanteringar	2	Gynna lövvärden	Inom 10 år	Skötselomr 2	Engångsåtgärd
Ringbarka och fälla lövträd	2	Skapa död lövved	Inom 10 år	Skötselomr 2	Återkommande vid behov
Tillfällig inhägnad av löv- och tallföryngring	2	Föryngring av löv och tall	Efter åtgärd	Skötselomr 1 och 2	Vid behov

SKÖTSELPLAN

Datum

Diarienummer

21 (22)

2024-10-14

3458-2019

Friställning av skyddsvärda träd och potentiella boträd	1	Gynna äldre värdefulla träd	Inom 5 år	Skötselområde 1-3	Återkommande vid behov
Röjning av igenväxande granar	2	Gynna tall- och lövvärden	Vid behov	Skötselområde 1-3	Återkommande vid behov
Utreda återintroduktion av flodkräfta	2	Gynna limniska värden	Inom 10 år	Skötselomr 4	Engångsåtgärd, återkommande vid behov
Hydrologisk utredning	1	Gynna våtmarksmiljöer	Inom 5 år	Skötselområde 1-4	Engångsåtgärd
Hydrologisk återställning och anläggande av våtmarker utifrån utredningens resultat	1	Gynna våtmarksmiljöer	Inom 10 år	Skötselområde 1-4	Engångsåtgärd
Uppsättning och underhåll av informationsskylt	1	Ökad tillgänglighet	Inom 5 år		Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Uppmärkning och underhåll av gränsmarkeringar	1	Synliggöra reservatsgräns	Snarast, sedan vid behov	Reservatets gränser	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Uppföljning	Efter åtgärd	Hela reservatet	Efter åtgärd
Uppföljning av bevarandemål	1			Hela reservatet	Vart 6/12/24:e år

2024-10-14

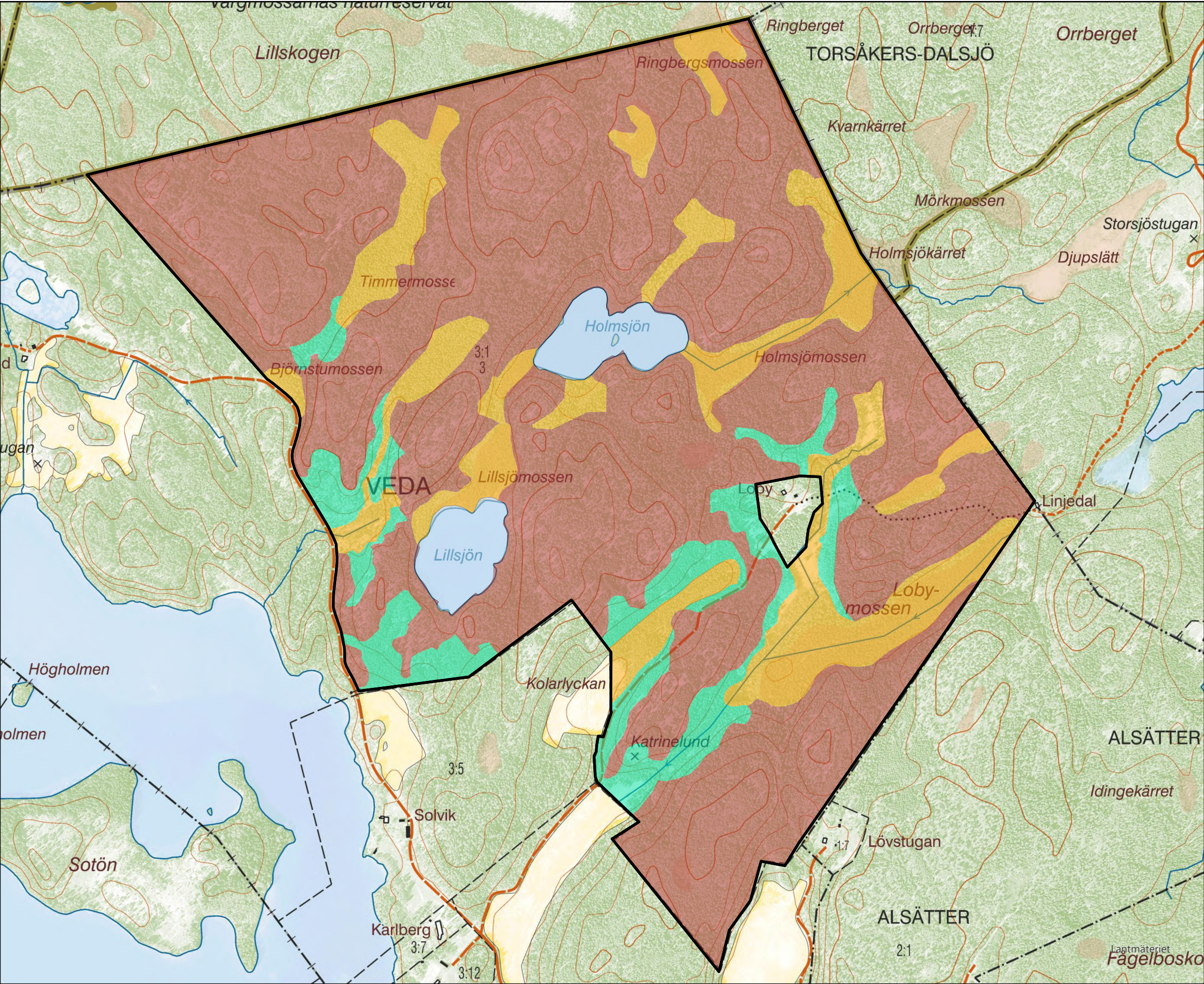
3458-2019

Källförteckning

- Ahnlund, H och Ingvarson, K. 2017. Aktiva naturvårdsåtgärder i tallskogsmiljöer- erfarenheter av tio års verksamhet i Sörmland. Länsstyrelsen i Södermanlands län, rapportnr: 2017:6.
- Lantmäteriet. *Ekonomiska kartan över Sverige*. Kartlagd på 1950-talet. Digital utgåva.
- Lantmäteriet. *Häradskarta*. Kartlagd åren 1898-99.
- Lantmäteriet, 2021. *Fastighetsutredning för Stocksunds naturreservat*.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län. Beslut om bildande av Vargmossarnas naturreservat. Dnr. 511-5373-2011. Beslutsdatum 2017-06-21.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1991. Sörmlands natur, Naturvårdsplan. Objekt nr. 80-38 (klass 2) och objektnr. 80-39 (klass 1).
- Naturvårdsverket. 2014. *Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre död tallved 2014-2018*. Rapport 6629.
- Naturvårdsverket. 2014. *Åtgärdsprogram för skalbaggar på nyligen död tall 2014-2018*. Rapport 6599.
- Rydberg, H. och Wanntorp, H-E. 2001. Sörmlands flora. Botaniska sällskapet i Stockholm.
- SLU Artdatabanken (2020). *Rödlistade arter i Sverige 2020.*, SLU, Uppsala. Utdrag ur databasen Artportalen okt 2023.
- Skogsstyrelsen. 1996. Nyckelbiotopsinventering.
- Skogsstyrelsen. 1995. Sumpskogsinventering.
- Sveriges Geologiska undersökning. 2022. Jordartskartan. Digital utgåva.
- Sveriges Geologiska undersökning. 2022. Berggrundskartan. Digital utgåva.

Bilagor

2.1. Skötselplanekarta

Skötselplanekarta

Bilaga 2.1
Länsstyrelsens beslut om
Stocksunds naturreservat.
Dnr 3458-2019, 2024-10-14

- Skötselområde**
- 1. Barnnatskog
 - 2. Triviallövskog
 - 3. Sumpskog och våtmark
 - 4. Sjö
 - Naturreservat

Skala: 1:5 000 [A3]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet